

romanlar arasında

İki kişilik delilik

Ian McEwan, son romanı 'Fındık Kabuğu'nda Shakespeare'in 'Hamlet' ile Lawrence Sterne'in 'Tristram Shandy'sini bir araya getirmiş. Doğmamış bir çocuğun bakış açısından bir ihanet ve cinayet öyküsü anlatan 'Fındık Kabuğu', gerilimli hikâyesi, esprili anlatımı ve zarif üslubuyla hem güzel bir roman hem de Ian McEwan'ın sanatının karakteristik bir örneği.

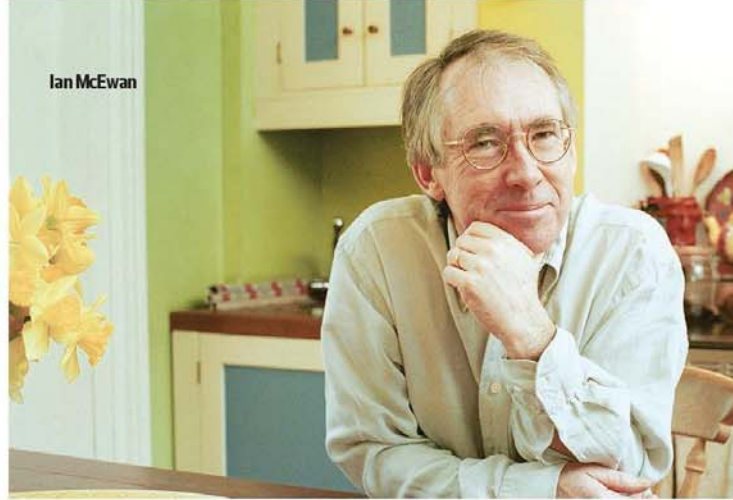
Çağdaş İngiliz edebiyatının yaşayan en önemli temsilcilerinden Ian McEwan 1948 doğumlu. İngiliz edebiyatı eğitimi gördü. Yüksek lisansını yaparken romancı Malcolm Bradbury'den yaratıcı yazarlık dersleri aldı. Dersini iyi çalışmış olmalı; 1976 yılında yayımlanan ilk öykü kitabı 'İlk Aşk, Son Törenler' ile Somerset Maugham Ödülü'ne değer görüldü. Üç kere aday gösterildiği Booker Ödülü'nü 1998'de 'Amsterdam'da Düello' ile kazandı. 1983'te 'Or Shall We Die?' adlı bir oratoryonun sözlerini yazdı. 2006'da 'Saturday' romanıyla James Tait Black Anı Ödülü'nü, 'Sahilde' adlı romanıyla İngiliz Kitap Ödülleri'nde 'yılın en iyi kitabı' ve 'yılın en iyi yazarı' ödülleri kazandı.

DOĞMAMIŞ ÇOCUĞUN İNTİKAMI

"İşte buradayım, bir kadının içinde, baş aşağı duruyorum. Kollarımı sabırla kavuşturmuş beklıyorum, beklıyorum ve kimin içinde olduğumu, ne için orada bulunduğumu merak ediyorum. (...) Şimdi, baş aşağı dönmüşken, kımıldayabileceğim birkaç santim boşluk bile olmadan, dizlerin karıma bastırılmışken, düşüncelerim de meşgul kafam da dolu... Başka seçeneğim yok, kulağım bütün gün ve bütün gece o kanlı duvarlara yapışık. Dinliyorum, içimden notlar tutuyorum ve kaygılanıyorum. Amansız niyetler güden yastık sohbetleri duyuyorum ve beni bekleyen şeyler, beni içine çekme ihtimali olan şeyler dehşete düşürüyor beni."

Duyduğumuz bu sesin sahibi -aynı zamanda hikâyenin anlatıcısı- doğmak için annesinin rahminde gün sayan bir bebek, yani bir fetüs. Dünyaya geleceği için hem heyecanlı hem endişeli. Endişesinin nedeni, annesi Trudy'nin babası John'u amcası Claude ile aldatması. Aldatmanın ötesinde John'u öldürmeyi planlamaları...

Çocukla birlikte bu hikâyede rol oynayan şahısları yavaş yavaş tanıyacağız. Güzel bir kadın olan annesi Trudy, edebiyat meraklısı ama başarısız bir yayıncı olan babası John ve inşaat işleriyle uğraşan sevimsiz ve muhteris amcası Claude romanın ana karakterleri. Ve bir de Trudy ile Claude'un John'u öldürme planları yapmasına yol açan

değerli evleri...

Annesi ve amcasının bütün planlarına ve ateşli ilişkilerine yakından tanık olan bebek, babasının katline engel olmaya çalışırken pek bilindik bir varoluş krizine düşecektir: "Olmak ya da olmamak!" Öte yandan başlangıçta karşılaşma anını heyecanla beklediği dünyadan yavaş yavaş umudunu kesmek üzeredir;

"Buradan baktığımda kaba, hayata, hayatlara aldırılmaz görünüyor. Haberler zalimce, gerçek dışı, uyanamadığımız bir karabasan. Annemle birlikte dinliyorum, hem büyüüne kapılıyorum hem de karamsarlığa. Köleleştirilen genç kızlar, tecavüz edilmeden önce dua ediliyor onlara. Kentlerin üstünde variller bomba niyetine kullanılıyor, çocuklar pazar yerlerinde canlı bomba yapılıyor. Avusturya'da yolun kenarında bir kamyonun kilitlenip bırakıldığını, yetmiş bir sığınmacının orada panik içinde, havasızlıkta boğulup çürüdüklarini duyduk..."

Ve sona gelindiğinde bebek son hamlesini yapar. Gördüğü bu dünyanın en gerçek imgesidir; "Çok güzel, sevgi dolu ve canı..."

MCEWAN'IN KARA ANLATILARI

Ian McEwan'ın anlatıcılığını bir fetüse yaptırdığı, bu nedenle monolog ağırlıklı bir anlatımla ilerleyen, nüktesi bol ve acıklılığı kaybetmeyen bir dille kotardığı 'Hamlet' esinli bu kısa roman öncelikle 'kara roman' kalıplarını çok

iyi kullanıyor. Söz buraya gelmişken 'Hamlet'in ilk 'kara roman' örneği olduğunu da eklememiz gerekir. Shakespeare'in 'Hamlet'inin yüzyıllardan beridir pek çok yazara esin kaynağı olduğunu biliyoruz. 'Büyük edebiyat'ı bir kenara bırakalım; ihanet, cinayet ve intikam temalarıyla 'Hamlet'in en sadık takipçileri polisiye yazarlar olmuştur. 'Fındık Kabuğu' da iki erkek ve çekici bir kadın üçgeni çevresinde, sonu cinayete biten iki kişilik bir deliliği psikolojik derinlikle işleyen iyi kotarılmış ve özgün bir 'kara roman' örneği. Elbette doğrudan polisiye nitelmesi yaparak bir türün kalıplarına sokmak doğru bir yaklaşım olmaz ama 'Fındık Kabuğu' ile Ian McEwan'ın bir kez daha kariyerinin ilk dönemindeki kara anlatı tarzına geri döndüğünü söyleyebilirim. Mesela 'Yabancı Kucak' ve 'Beton Bahçe' tam da böyle örneklerdir.

'Hamlet' uyarlamalarının çeşitliliğine karşılık henüz doğmamış bebeklerin seslerinin duyulduğu roman sayısı pek azdır. İşte bu noktada Lawrence Sterne'in 'Tristram Shandy'sine değinmek gerekir. Roman tarihinin dönüm noktalarından birisi diyebileceğim 'Tristram Shandy'de hikâyeyi doğmamış, hatta henüz ana rahmine bile düşmemiş Tristram'ın bilincinden aktaran Sterne, hem roman sanatını hem de o dönemin düşünce yapısını hicvetmişti. Ian McEwan 'Fındık Kabuğu'nda iki büyük klasığı birleştirmeyi başarmış; 'Hamlet'in hikâ-

yesini Tristram'ın ağzından dinlettiriyor.

Fetüs halindeki bir canlının hem hikâye anlatıcısı hem de dünya ve insanlar hakkında bu denli bilgi sahibi olması saçma gelebilir. Ne var ki McEwan bu noktada okuyucudan oyuna katılmasını bekliyor. Eğer kurmaca bir evrene adım attığınızı, bu evrende yazarın koyduğu kuralların geçerli olduğunu kabul ediyorsanız mesele yok. Kendinizi anlatıcının sevimli sesine ve hikâyenin giderek artan gerilimine rahatlıkla bırakabilirsiniz. Zaten anlatıcının donanımı ile ilgili yeterince ikna edici olamasa bile- açıklamaları da var;

"Nasıl oluyor da, daha genç bile sayılmayan, daha din bile doğmamış olan ben bu kadar şey bilebiliyorum ya da bunca şeyde yanılmama yetecek kadar şey biliyorum. Kaynaklarım var, dinliyorum."

'Hamlet'in hikâyesinin bir fetüsün ağzından seslendirilmesi sadece farklı bir roman üretmek, şaşırtmak için yapılmamış. Bu anlatım tekniği ve hikâyesi üzerinden hemen her romanında işlediği aile ilişkilerine, oradaki sahteliklere, gerilimlere, ihanetlere, bencilliklere ve bunların mağduru olan çocuklar meselesine bir kez daha vurgu yapıyor McEwan. 'Çocuk Yasası'nda, 'Beton Bahçe'de, 'Zamanın İzlerinde'de, 'Siyah Köpekler'de, en yarıtı anlatısı olan 'Yabancı Kucak'ta, romanlarının en zarif olan 'Sahilde'de söz konusu temalar farklı veçheleriyle öne çıkarılmıştı. 'Kara roman' kalıplarında gelişen polisiye hikâyesi ve oyuncaklı anlatımın ardında, 'Fındık Kabuğu'nda da acmasız bir dünyanın karşısındaki çocukların çaresizliği, kendi felaketlerini hazırlayan yetişkinlerin hırsları birlikte işleniyor.

Gerilimli hikâyesi, esprili anlatımı ve zarif üslubuyla 'Fındık Kabuğu', hem güzel bir roman hem de Ian McEwan'ın sanatının karakteristik bir örneği.

FINDIK KABUĞU
Ian McEwan
Çeviren: İknur Özdemir
Yapı Kredi Yayınları, 2017
152 sayfa, 13 TL